

Η ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΑ

Ως ‘Αυτοπάθεια’ ονομάζουμε το φαινόμενο εκείνο κατά το οποίο μια αντωνυμία μέσα στην πρόταση σε οποιαδήποτε πτώση κι αν βρίσκεται, συνδέεται λογικά με το ‘υποκείμενο’ της πρότασης. Π.χ. στην πρόταση ‘Ο Βρούτος σκότωσε τον εαυτό του (=αυτοκτόνησε) *Brutus interfecit se*’ έχουμε αυτοπάθεια, διότι η αντωνυμία ‘se’ είναι σημασιολογικά συνδεδεμένη με το υποκείμενο του ρήματος. Η ‘Αυτοπάθεια’ εμφανίζεται στην λατινική πρόταση με την προσωπική αντωνυμία του γ’ προσώπου ‘—, sui, sibi, se, a se’, η οποίας στερείται ονομαστική πτώσεως, και με το αντωνυμικό κτητικό επίθετο για το α’ πρόσωπο: ‘meus, -a, -um’, για το β’ πρόσωπο ‘tuus, -a, -um’, και για το γ’ πρόσωπο ‘suus, -a, -um’.

Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες έχουν δυο επιλογές:

1. Να βρίσκονται σε μία Κύρια πρόταση, ανεξαρτήτως του αν η περίοδος λόγου έχει και άλλες προτάσεις, κύριες ή δευτερεύουσες, ή δεν έχει καμία άλλη.
2. Να βρίσκονται σε μία δευτερεύουσα πρόταση μιας περιόδου.

1. Η Αυτοπάθεια ως ‘sui, sibi, se, a se’ και ‘suus, -a, -um’ στις Κύριες Προτάσεις.

Αν η αυτοπαθής αντωνυμία βρίσκεται σε μία Κύρια πρόταση, τότε υποχρεωτικά θα συνδέεται λογικά (δηλ. θα αναφέρεται) στο υποκείμενο της πρότασης αυτής. Άλλη επιλογή δεν υπάρχει. Π.χ. λέμε:

‘Ei se amant αυτοί αγαπούν εαυτούς’

‘Ille suos amicos adiuvat αυτός βοηθάει τους φίλους του’

‘se ex navi projecit αυτός πέταξε τον εαυτό του έξω από το πλοίο, *Caes. Bell. Gall. iv,25*’

‘Dumnorigem ad se vocat αυτός φωνάζει τον Δουμνόρηγα κοντά του, *Caes. Bell. Gall. i,20*’

‘sese castris tenebat αυτοί κρατούσαν τους εαυτούς τους μέσα στο στρατόπεδο, *Caes. Bell. Gall. iii,24*’

‘Caesar suas copias subducit ο Καίσαρ οδηγεί τις δυνάμεις του, *Caes. Bell. Gall. i,22*’

‘Caesar statuit sibi Rhenum esse transeundum ο Καίσαρ έκρινε ότι ο Ρήνος έπρεπε να γίνει διαβατός από τον ίδιον, *Caes. Bell. Gall. iv,16*’

2. Η Αυτοπάθεια ως ‘sui, sibi, se, a se’ και ‘suus, -a, -um’ στις Δευτερεύουσες Προτάσεις.

Αν όμως η αυτοπαθής αντωνυμία εμφανίζεται σε μια δευτερεύουσα πρόταση, τότε οι πιθανότητες είναι δυο:

- (i) η αυτοπαθής αντωνυμία να συνδέεται λογικά (δηλ. να αναφέρεται) στο υποκείμενο της δικής της πρότασης, δηλ. της δευτερεύουσας (η αυτοπάθεια εν προκειμένω ανήκει στον Ευθύ Λόγο), ή
- (ii) η αυτοπαθής αντωνυμία να αναφέρεται στο υποκείμενο της Κύριας πρότασης (η αυτοπάθεια εδώ ανήκει στον Πλάγιο Λόγο).

2.(i): Στην προκειμένη περίπτωση η αυτοπάθεια που εμφανίζεται σε μία δευτερεύουσα πρόταση είναι λογικά συνδεδεμένη με το υποκείμενο της ίδιας της δευτερεύουσας, οπότε λέμε ότι η αυτοπάθεια αυτή ανήκει στον Ευθύ Λόγο:

‘judicari potest quantum habeat in se boni constantia είναι δυνατόν να καθοριστεί πόσο από καλοσύνη έχει επάνω της η επιμονή, *Caes. Bell. Gall. i,40*’. Εδώ έχουμε δυο προτάσεις: Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ (judicari potest) είναι κύρια, και αυτοπάθεια εδώ δεν υπάρχει. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ (quantum habeat in se boni constantia) είναι δευτερεύουσα, πλάγια ερώτηση, υποκείμενο στο ρ. της κύριας. Η αυτοπάθεια βρίσκεται σ’

αυτήν την πρόταση, και ειδικά στον εμπρόθετο ‘in se’, ο οποίος αναφέρεται στο υποκείμενο της ίδιας της δευτερεύουσας, που είναι το ‘constantia’. Αν και η δευτερεύουσα αυτή πρόταση είναι πλάγια ερώτηση, εντούτοις η αυτοπάθεια λέμε ότι ανήκει στον Ευθύ Λόγο, διότι η αυτοπαθής αντωνυμία συνδέεται λογικά με το ρ. της δικής της πρότασης.

‘Caesar noluit eum locum vacare, ne Germani e suis finibus transirent ο *Καίσαρ αρνήθηκε να εκκενώσει αυτόν τον χώρο, για να μη περάσουν οι Γερμανοί πέρα από την δική τους περιοχή*’. Πάλι κι εδώ έχουμε δυο προτάσεις, όπου Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ (Caesar noluit eum locum vacare) είναι κύρια, και η δεύτερη είναι δευτερεύουσα τελική, και εδώ βρίσκεται η αυτοπάθεια με τον εμπρόθετο ‘e suis’. Επειδή τώρα η αυτοπαθής αντωνυμία ‘suis’ συνδέεται με τον υποκείμενο της δικής της δευτερεύουσας πρότασης, λέμε ότι η αυτοπάθεια αυτή ανήκει στον Ευθύ λόγο.

2.(ii): Υπάρχει τώρα το ενδεχόμενο η αυτοπάθεια να βρίσκεται πάλι σε μία δευτερεύουσα πρόταση, αλλά τώρα η αυτοπαθής αντωνυμία να είναι συνδεδεμένη λογικά όχι με το ρήμα της δικής της δευτερεύουσας πρότασης, αλλά με το ρήμα της κύριας. Σ’ αυτήν την περίπτωση λέμε ότι η αυτοπάθεια ανήκει στον Πλάγιο Λόγο:

‘petiverunt ut sibi liceret αυτοί ζήτησαν να επιτραπεί στους ίδιους, *Caes. Bell. Gall. i,30*’. Εδώ τώρα πάλι έχουμε δυο προτάσεις, μία κύρια και μία δευτερεύουσα, και πάλι η αυτοπαθής αντωνυμία βρίσκεται στην δευτερεύουσα πρόταση. Όμως τώρα αυτή είναι λογικά συνδεδεμένη με το υποκείμενο της Κύριας, κι όχι το υποκείμενο της δικής της πρότασης, γι’ αυτό μιλάμε για αυτοπάθεια του Πλαγίου λόγου.

‘Iccius nuntium mittit, nisi subsidium sibi submittatur, ο *Ικκίος στέλνει ένα μήνυμα, πως αν δεν αποσταλεί σ’ αυτόν βοήθεια....Caes. Bell. Gall. ii,6*’

‘decima legio ei gratias egit, quod de se optimum iudicium fecisset, η *δέκατη λεγεώνα έστειλε ευχαριστίες σ’ εκείνον, διότι για την ίδιαν εκείνος είχε αποφασίσει τα καλύτερα, Caes. Bell. Gall. i,41*’. Ομοίως κι εδώ η αυτοπάθεια βρίσκεται στην δευτερεύουσα πρόταση, όμως η αντωνυμία είναι λογικά συνδεδεμένη όχι με το υποκείμενο του δικού της ρήματος, αλλά με το υποκείμενο του ρήματος της κύριας.

3. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΑΣ

Υπάρχουν και κάποιες περιπτώσεις αυτοπάθειας που δεν εμπίπτουν στις δυο προηγούμενες:

3.1: Η αυτοπαθής αντωνυμία δεν συνδέεται λογικά με το υποκείμενο ούτε της δικής της δευτερεύουσας, ούτε της κύριας, αλλά με μία οποιαδήποτε λέξη της περιόδου, η οποία έχει το μεγαλύτερο σημασιολογικό βάρος.

‘Socratem cives sui interfecerunt τον *Σωκράτη τον σκότωσαν οι δικοί του συμπολίτες*’, όπου η αυτοπαθής αντωνυμία ‘sui’ δεν συνδέεται λογικά με το υποκείμενο του ρ., το οποίο είναι το ‘cives’, αλλά με το αντικείμενο, που είναι το ‘Socratem’, διότι αυτό έχει το μεγαλύτερο νοηματικό βάρος στην πρόταση.

‘hunc si secuti erunt sui comites αυτόν αν τον ακολουθήσουν οι *δικοί του συνοδοί, Cic. Cat. ii,10*’. Και εδώ ομοίως η αυτοπαθής αντωνυμία ‘sui’ δεν συνδέεται λογικά με το υποκείμενο του ρήματος ‘secuti erunt’ που είναι το ‘comites’, αλλά με το αντικείμενο, που είναι το ‘hunc’.

3.2: Ενδέχεται η αυτοπαθής αντωνυμία να μην συνδέεται λογικά με το υποκείμενο ούτε της δικής της πρότασης, ούτε της κύριας, αλλά με ένα ρηματικό ουσιαστικό η επίθετο:

‘habetis ducem memorem vestri, oblitum sui έχετε ως *οδηγό αυτόν που θυμάται τα δικά σας, και αυτόν που ξεχνά τα δικά του*’. Έχουμε μία πρόταση με ρ. το ‘habetis’ και υποκείμενο το ενν. ‘vos’. Αντικείμενο του ρ. είναι η αιτιατική ‘memorem’. Η γενική ‘vestri’ είναι πληθυντικού αριθμού και λειτουργεί ως γενική αντικειμενική στο ‘memorem’. Το ‘ducem’ είναι κατηγορούμενο του αντικειμένου. Τα ίδια ισχύουν και για το ‘sui’.

- 3.3: Είναι πιθανόν η αυτοπαθής αντωνυμία να συνδέεται λογικά με το υποκείμενο ενός απαρεμφάτου ή ενός ρηματικού επιθέτου:
'contentum suis rebus esse aliquem maximae divitiae sunt το να είναι κάποιος ικανοποιημένος με τα δικά του πράγματα αυτό είναι μεγάλος πλούτος *Cic. Par. 51*'. Εδώ βλέπουμε ότι η αυτοπαθής αντωνυμία 'suis' συνδέεται λογικά με το υποκείμενο του 'esse', που είναι το 'aliquem'.
'cui proposita sit conservatio sui στον οποίον προτάθηκε η διατήρηση των δικών του, *Cic. Fin. v, 37*'. Εδώ η αυτοπαθής αντωνυμία 'sui' συνδέεται λογικά με την δοτική προσωπική 'cui'.
- 3.4: Αρκετές φορές η αυτοπάθεια εκφέρεται εμπροθέτως με την πρόθεση 'inter+se/nos/vos':
'ei inter se conflagunt αυτοί διαπληκτίζονται μεταξύ τους, *Cic. Cat. i, 25*'